

LO Stat

**Krav 1
HOVEDOPPGJØRET
I STATEN**

1. MAI 2024

Fra LO Stat

22.april 2024 kl. 12.00

Bakgrunn

Norsk og internasjonal økonomi har vært preget av fortsatt høy inflasjon og stigende renter gjennom 2023. I Norge ble styringsrenten satt opp til 4,5 prosent i desember 2023, som er samme nivå som i euroområdet. Norske husholdninger har høyere gjeldsgrad enn husholdninger i andre land og de aller fleste har flytende rente. Høyere renter rammer dermed våre husholdninger både raskere og hardere.

Det er med Holden-utvalgene etablert som prinsipp at både arbeidere og funksjonærer inngår i beregningene for lønnsveksten i frontfaget. Det skal gi rammer for hele arbeidslivet, men ikke være til hinder for at det kan gis kompensasjon til grupper som systematisk over tid er blitt hengende etter i lønnsutviklingen.

Staten er avhengig av et gjennomgående lønnsystem med kollektive, systemiske elementer/virkemidler for å sikre en lønnsutvikling for alle. Et slikt system, som tjenestetvistloven legger opp til, innebærer at staten er inntektspolitisk ansvarlig, forholder seg til frontfagsramma og signaliserer dette til de andre aktørene i arbeidsmarkedet. Frontfaget endte i 2024 med en ramme på 5,2 pst, med et anslag for prisveksten på 4,1 pst.

Profilen på det sentrale generelle tillegget i mellomoppgjøret 2023 på avtalene mellom LO Stat/YS Stat og Staten ga en tydelig lav- og likelønnsprofil. På tross av dette ser vi for staten som helhet ingen forbedring i kvinners andel av menns lønn per måned i alt fra 2022 til 2023. Fra 2013 til 2023 har kvinners andel av menns lønn gått fra 90,0 pst til 89,8 pst.

LO Stat mener at det fortsatt skal være ulikhet i oppgaver og ansvar som er grunnlaget for ulik avlønning i staten, ikke fagforeningstilhørighet.

Opptapping av aktivitet og bemanning i Forsvaret bidrar vesentlig til lønnsveksten i staten i både 2022 og 2023. Denne utviklingen er politisk styrt, både gjennom aktivitetsnivået og gjennom øvrige budsjettbevilgninger. Siden utviklingen er politisk styrt, kan ikke dette påvirke grunnlaget for årets lønnsoppgjør.

Staten har heller ikke til dette hovedoppgjøret klart å legge fram et komplett statistikkgrunnlag basert på bestemmelsene i hovedtariffavtalen. LO Stat er positive til forbedringene som har skjedd de siste årene, men det gjenstår fortsatt arbeid før man har komplett statistikk.

Staten har ikke tilfredsstillende oversikt over hvor mye som legges til i lokale forhandlinger, eller bruken av 2.5.3 og 2.5.5 nr. 3. Heller ikke effektene av 2.5.2 finnes det noen samlet dokumentasjon for. Partene står derfor i en situasjon hvor vi ikke har mulighet til å fastslå hvor mye av lønnsveksten i staten som kan tilskrives hvert av disse elementene. LO Stat forventer at det jobbes planmessig med å få på plass statistikk også på disse områdene.

Tariffsituasjonen i staten og behovet for likelydende tariffavtaler

Staten som arbeidsgiverpart er i en særstilling fordi tariffoppgjørene i staten er en del av regjeringens inntektspolitikk. Gjennom inntektspolitikken har regjeringen et overordnet nasjonalt ansvar for å koordinere lønnsutviklingen og sysselsettingen.

Erfaringene over tid og bildet fra 2023 med en årslønnsvekst godt over rammen fra mellomoppgjøret, tyder på at ulikelydende avtaler i seg selv bidrar til å redusere statens evne til å ha kontroll og styring med lønnsutviklingen. At en stadig økende andel av lønnsdannelsen i staten skjer lokalt fører til ulik praksis mellom virksomhetene, og noen steder ser vi at avtaleområdene behandles forskjellig, også økonomisk. Stortingets vedtak om behandling av de uorganiserte har forsterket denne utviklingen.

Splittelsen i ulikelydende avtaler i staten har ført til flere store utfordringer for staten. Tjenestetvistloven forutsetter at tariffavtalene i staten er vertikale. Konkurrerende tariffavtaler og splittet lønnsmasse i staten fører til ulikebehandling av ellers like enkeltansatte og grupper av ansatte.

Hovedlønnstabellen er og har vært et sentralt element i statens lønnsystem. Lønnstabellen gir enkle og oversiktlige relasjoner mellom stillinger. Lønnstillegg gitt på lønnstabellen gir en gjennomgående, varig, regulering på alle lønnstrinn, inkludert at minste begynnerlønn på alle stillinger og avtalt lønn for kommende ansatte blir regulert tilsvarende som lønnstillegget på tabellen. De generelle tilleggene har dermed varig systemisk og kollektiv effekt som også ivaretar kommende ansatte.

For LO Stat er det viktig at tariffsystemet i staten er et virkemiddel for sentral og koordinert lønnsdannelse. Dette forutsetter at det tas i bruk kollektive og systemiske virkemidler for lønnsutvikling som treffer alle ansatte uavhengig av fagforeningstilhørighet. Både Stortinget og Regjeringen har uttalt en målsetning om igjen å ha likelydende avtaler i staten. For å kunne oppnå likelydende avtaler, uten å gi avkall på virkemidler som bidrar til en rettferdig lønnsfordeling, må også staten ta en aktiv rolle for å samle partene om felles tariffavtaler i år.

Reisetid/arbeidstid

Partene ble i hovedtariffoppgjøret i 2022 enige om å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe som skulle kartlegge hvordan virksomhetene praktiserer reisetid, vurdere om praksisen er å tråd med relevant regelverk og vurdere behovet for tilpasninger i HTA. Arbeidsgruppens rapport ble ferdigstilt 1. mars 2024. Arbeidet og rapporten viser at det fortsatt er behov for å gå inn i denne problematikken. LO Stat krever derfor at arbeidet følges opp i årets forhandlinger.

Arbeidstid

LO Stat krever at arbeidstidsbestemmelsene i tariffavtalen styrkes. Normalarbeidsdagen er en forutsetning for et arbeidsliv som ivaretar god balanse mellom hvile, jobb og fritid. Det skal betales for all tid som er nødvendig for utførelse av arbeidsoppgaver og kompensasjon for ubekvem arbeidstid må økes.

Presset på arbeidstidsordninger som krever unntak fra bestemmelser i arbeidsmiljøloven og hovedtariffavtalen i staten er økende. Tilbakemeldingene fra våre forbund er at trange budsjetter og for lav bemanning ofte er driveren bak dette presset. LO Stat krever at det settes av midler til felles opplæring som skal bidra til redusert konfliktnivå og avtaler som er i tråd med både nasjonale og internasjonale rammer.

LO Stat mener tiden er inne for at partene i staten i fellesskap utarbeider en plan for reduksjon i alminnelig arbeidstid ned til 6-timers normalarbeidsdag eller 30 timers arbeidsuke, med full lønnskompensasjon.

Pensjonssystemet legger opp til at alle ansatte skal stå lenger i jobb før man går av med pensjon. For at man skal lykkes med dette, må seniorpolitikk, herunder redusert arbeidstid, være et prioritert område for staten.

Arbeid hjemmefra

I hovedtariffoppgjøret i 2022 ble partene enige om å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe for å se på problemstillinger knyttet til arbeid som utføres i arbeidstakers hjem. Arbeidsgruppens endelige rapport forelå 24. februar 2023. LO Stat vil kreve endringer i Hovedtariffavtalen i staten som bygger på rapporten.

Arbeid hjemmefra skal være frivillig og avtales skriftlig. Arbeidsgiver plikter å stille nødvendig utstyr til rådighet for å kunne jobbe hjemmefra under forsvarlige vilkår. Forsikringsordninger knyttet til arbeid hjemmefra må defineres tydelig i hovedtariffavtalen. Utgiftsdekning og nødvendig utstyr må reguleres i en sentral særavtale.

Det grønne skiftet

For å lykkes med å omstille Norge til et nullutslippssamfunn, hvor vekst og utvikling skjer innenfor naturens tålegrenser, er det viktig at alle sektorer bidrar og at staten går foran. Arbeidet med bærekraft, klimakutt og miljøpåvirkning i statens egen virksomhet må forsterkes og partene må forplikte seg til rettferdige omstillingsprosesser.

Kartleggingen fra Oslo Economics viser at partssamarbeidet er et egnet verktøy for rettferdige omstillingsprosesser og det identifiseres flere suksessfaktorer for å lykkes med arbeidet.

Å styrke partssamarbeidet og medbestemmelsesretten, få oversikt over eget klima- og miljøavtrykk, bedre utnytte motivasjon, kompetanse og engasjement blant ansatte og å legge bedre til rette for klima- og miljøvennlige valg, er tiltak den enkelte virksomhet selv bør igangsette. Dette må understøttes ved å vurdere innføring av klimarapporteringskrav for virksomhetene, et samlet klimaregnskap for statlig sektor, i tillegg til utvikling av verktøy, maler og veiledere for bedret oversikt over klimaavtrykket.

Digitalisering og kunstig intelligens

Ny teknologi kan bidra til å styrke kvaliteten på oppgavene og er et viktig redskap for fornying og effektivisering. Digitaliseringen påvirker de ansattes arbeidshverdag og må underlegges demokratiske prosesser. Tillitsvalgte er viktige bidragsytere og skal involveres i utviklingsprosesser.

En forutsetning for trygg og vellykket teknologisk omstilling er at arbeidstakerne sikres medbestemmelse gjennom sine tillitsvalgte. Sentralisering og standardisering gjør at det er særlig viktig å styrke medbestemmelsen i tiltak som er virksomhets- og sektorovergripende, her må de sentrale partene ha en rolle.

Det er viktig at hovedavtalen praktiseres aktivt av partene, og partene skal jevnlig evaluere om medbestemmelsen er ivaretatt ved digital omstilling. LO Stat vil komme tilbake til krav til hvordan digitalisering og kunstig intelligens knyttet til omstilling kan ivaretas i hovedtariffavtalen.

Likelønn

Partene i staten har forpliktet seg til å følge opp aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillingsloven i hovedavtalens § 31 og hovedtariffavtalen 5.8. Det må tydeliggjøres i hovedavtalen og hovedtariffavtalen at de tillitsvalgte fortløpende skal involveres i arbeidet med aktivitets- og redegjørelsesplikten, herunder planlegging, oppfølging og rapportering av likelønnskartleggingen.

Kvinnens lønn som andel av menns lønn i staten er 89,8 pst, som er en nedgang på 0,3 fra 2022. Kvinnens fastlønn som andel av menns fastlønn i staten er 96,7 pst, som er 0,1 prosentpoeng høyere enn i 2022. LO Stat mener dette viser at de sentrale partene må ha konkrete tiltak for å fremme likelønn.

Minste tillatte begynnerlønn, ansiennitetsstiger og stillingskoder

LO Stat viser til den partssammensatte arbeidsgruppens rapport og anbefalinger om endringer i stillingskodesystemet. LO Stat vil komme tilbake med konkrete krav til endringer i stillingskoder, men understreker at sammenslåing av stillingskoder ikke kan medføre lavere minste

tillatte begynnerlønn, bortfall av ansiennitetsstiger, særaldersgrenser eller andre rettigheter. LO Stat er grunnleggende positive til hovedtrekkene i rapportens anbefalinger.

I 2022 ble minste tillatte begynnerlønn justert for stillingskoder tilknyttet ansiennitetsstiger, på grunnlag av faktisk lønnsinnplassering i den enkelte stillingskode. Dette har medført at det er liten sammenheng mellom minste tillatte begynnerlønn i ulike stillingskoder og mellom minste tillatte begynnerlønn i stillingskoder med ansiennitetsstige og stillinger på spenn.

LO Stat krever at det settes nye nivåer for minste tillatte begynnerlønn i alle stillingskoder og at dette må bygge både på faktisk innplassering av nyansatte i dag og relasjonen mellom stillingskoder.

Over tid har andelen statsansatte i stillinger tilknyttet lønnsrammer, og siden 2022 ansiennitetsstiger, gått betydelig ned. Dette gjelder særlig for de store kvinnedominerte gjennomgående stillingskodene. LO Stat er bekymret for denne utviklingen, og mener at kriteriene som tidligere har blitt lagt til grunn for at stillingskoder skal ha ansiennitetsutvikling nå gjelder for flere stillingskoder. Administrative stillingskoder er kvinnedominerte, og det vil være et viktig likelønntiltak å sikre disse ansiennitetsutvikling.

LO Stat krever derfor at flere stillingskoder må gis ansiennitetsstiger. I den sammenheng bør partene i felleskap vurderer stigningsgrad og lengde på ansiennitetsstigene.

Krav lønnstillegg

LO Stats hovedkrav er økt kjøpekraft, samt en utjevneende effekt som reduserer forskjellen mellom kvinners og menns lønn og gir høyere kjøpekraft for de lavest lønte.

LO Stat krever at disponible midler i årets lønnsoppgjør gis som sentralt generelt kronetillegg med virkning fra 1.mai 2024.

LO Stat tar forbehold om nye og/eller endrede krav underveis i forhandlingene.

Oslo 22.04.2024

Egil André Aas
Leder LO Stat